

Elena Ferrante

GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ
/ DÍL DRUHÝ

Příběh nového jména



PROSTOR

Bylo to katastrofální odpoledne, po kterém přišel ještě katastrofálnější večer. Zjistila jsem, že Pinuccia si opravdu balí kufry a Nunzii se nedaří ji uklidnit.

„Nemusíš si dělat starosti,“ říkala jí pokojně, „Rino si umí přeprat spodky, umí si něco uklohnit, a navíc je tam jeho otec, kamarádi. Rozhodně si nemyslí, že seš tady pro zábavu, chápe, že tu jsi proto, aby sis odpočala, a dítě se narodilo pěkný a zdravý. No tak, pomůžu ti všechno zase uklidit. Já na letním bytě nikdy nebyla, ale dneska máte chválabohu peníze, a i když se nesměj rozhazovat zbůhdarma, trocha blahobytu není hřích, můžete si to dovolit. Takže, Pinù, pěkně tě prosím, dcerunko, heleď se, Rino pracoval celej tejden, je unavenej, bude tu co nevidět. Tak ať tě nenajde takhle, dyť ho znáš, bude mít starost, a jakmile má starost, namíchne se, a jestli se namíchne, jakpak to asi dopadne? Dopadne to tak, že ty chceš odjet, abys byla s ním, on odjel, aby byl s tebou,

a teďka se potkáte, a místo abyste byli rádi, tak na sebe budete štěkat. Přijde ti to pěkný?“

Ale Pinuccia byla vůči důvodům, které před ní Nunzia kladla, neoblomná. Tak jsem jí je začala vypočítávat i já a dospěly jsme do bodu, kdy my jsme vyndávaly hory jejich věcí z kufrů a ona je tam s křikem zas vracela, uklidnila se a zase spustila.

Vtom se vrátila i Lila. Opřela se o zárubeň a zamračeně, s dlouhou podélnou vráskou na čele, si prohlížela obraz Pinucciina rozkladu.

„Všechno v pořádku?“ zeptala jsem se jí.

Přikývla.

„Teď už plaveš fakt výborně.“

Nic na to neřekla.

Tvářila se jako někdo, kdo musí současně potlačit radost i zděšení. Bylo na ní vidět, že Pinucciiny výstupy snáší čím dál hůř. Švagrová už zase dávala teatrálně najevo, že hodlá odjet, že se musíme rozloučit, předváděla lítost, že zapomněla to či ono, vzdychala po svém Rinucciovi, a to vše se rozporuplně prolínalo se steskem po moři, po vůni zahrad, po pláži. A přece Lila mlčela, nereagovala žádnou ze svých zlých vět ani uštěpačnou poznámkou. Nakonec, jako kdyby nás nevolala k pořádku, ale ohlašovala blížící se událost, která nás všechny ohrožuje, jen hlesla:

„Za chvíli jsou tady.“

Pinuccia se zničeně zhroutila na postel vedle zavřených kufrů. Lila se ušklíbla, odešla, aby se upravila. Po chvíli se vrátila ve velice přiléhavých červených šatech a havraní vlasy měla stažené do uzlu. Rámusení skútrů uslyšela jako první, vyklonila se z okna, nadšeně mávala na pozdrav. Pak se vážně otočila k Pinuccie a zasyčela tónem plným nejvyššího opovržení:

„Běž si opláchnout obličej a sundej si ty mokré plavky.“

Pinuccia se na ni podívala a nereagovala. Proběhlo mezi nimi cosi bleskurychlého, vylétly neviditelné šípy jejich utajovaných citů, vzájemně se provrtaly nepatrnými částechkami vystřelenými z hloubi jejich nitra, ten otřes a chvění trvaly jednu dlouhou vteřinu a já je zmateně zachytila, ale nedokázala jsem jim porozumět; zato ony ano, porozuměly si,

v čemsi se rozpoznaly, a Pinuccia viděla, že Lila ví, že chápe a že jí chce pomoci, třeba i s pohrdáním. A proto ji poslechla.

Přihrnuli se Stefano s Rinem. Lila byla ještě vřelejší než předešlý týden. Stefana objala a nechala se obejmout, radostně zavýskla, když vytáhl z kapsy pozdrav, otevřela je a našla v něm zlatý řetízek s přívěskem ve tvaru srdce.

Rino samozřejmě přinesl Pinuccie taky dáreček a ona se ze všech sil snažila reagovat jako švagrová, ale v očích se jí dala číst bolest vlastní zranitelnosti. Takže Rinovy polibky a objetí a dárek během chvilky rozmetaly schránku šťastné manželky, do níž se nahonem uzavřela. Začala se jí trást brada, spustil se vodopád slz, řekla přiškrčeným hlasem:

„Už mám sbaleno. Nechci tu zůstat ani o minutu dýl, chci už být pořád a jenom s tebou.“

Rino se usmál, ta záplava lásky ho dojala, zasmál se. Pak řekl: „I já chci zůstat pořád a jenom s tebou.“ Nakonec mu došlo, že mu manželka nesděluje jenom to, jak moc jí chyběl a jak moc jí bude vždycky chybět, ale že chce doopravdy odjet, že je všechno nachystáno k odjezdu, a Pinuccia trvala na svém rozhodnutí nepředstíraným, nesnesitelným pláčem.

Zavřeli se v ložnici, aby to probrali, ale rozhovor trval jen krátce, Rino se vrátil k nám a hulákal na svoji matku: „Mami, já chci vědět, co se tady stalo.“ Nečekal na odpověď a obrátil se útočně na sestru: „Jestli za to můžeš ty, tak ti přísámbohu rozbiju držku.“ Pak zařval na manželku do ložnice: „To by stačilo, už tě mám plný zuby, okamžitě se vrať, jsem unavený, chci se najíst.“

Objevila se Pinuccia s opuchlými očima. Když ji Stefano uviděl, snažil se odlehčit situaci, objal ji a vzdychl si: „Ach, ta láska, vy ženský nás připravíte o rozum.“ Pak, jako by si najednou vzpomněl na prvotní příčinu ztráty svého vlastního rozumu, políbil Lilu na rty a při pohledu na nespokojenost druhého páru se cítil šťastný z jejich nečekaného štěstí.

Všichni jsme usedli ke stolu, Nunzia nám jednomu po druhém nandala mlčky jídlo. Jenže tentokrát se přestal ovládat Rino, zařval, že ho přešel hlad, mrsknul talířem plným špaget s mušlemi doprostřed kuchyně. Já se lekla, Pinuccia se znovu rozbřečela. I Stefano ztratil svůj vyrovnaný tón, řekl našťavaně manželce: „Jdem pryč, vezmu tě do restaurace.“ Za Nunziiných a Pinucciiných protestů opustili kuchyň. V nastalém tichu jsme uslyšeli vzdalující se lambrettu.

Pomohla jsem Nunzii vyčistit podlahu. Rino vstal a odešel do ložnice. Pinuccia se utíkala zamknout do koupelny, ale po chvilce vylezla a šla za manželem, zavřela za sebou dveře. Teprve pak Nunzia vybuchla a zapoměla na svou roli se vším mlčky souhlasící tchyně:

„Vidělas, co ta kráva provádí Rinucciovi? Co se jí stalo?“

Řekla jsem jí, že nevím, což byla pravda, ale celý večer jsem ji utěšovala a pěla jsem ódy na Pinucciiny city. Řekla jsem, že kdybych nosila v břiše dítě, taky bych chtěla mít manžela pořád nablízku, abych se cítila v bezpečí, abych si byla jistá tím, že sdílí moji mateřskou zodpovědnost jakožto otec. Řekla jsem, že Lila je na letním bytě, aby počala dítě, a je vidět, že je to správná kúra, že moře jí dělá dobře – stačí se podívat, jaké štěstí se jí rozlije po tváři, když přijede Stefano –, ale Pinuccia už je tak plná lásky, že touží všechnu tu lásku předávat Rinovi každou minutu, dnem i nocí, jinak ji uvnitř tíží a ona trpí.

Byla to příjemná hodinka, já s Nunzií sedíme v už uklizené kuchyni, talíře a hrnce se lesknou péčí, s níž byly umyty, ona mi říká: „Ty umíš tak dobře mluvit, Lenù, to je hned vidět, že tě čeká nádherná budoucnost.“ Do očí jí vyhrkly slzy, zašeptala, že Lila měla studovat, že to byl její osud. „Jenže můj muž nechtěl,“ dodala, „a já se mu nedokázala postavit: tehdy jsme neměli peníze, a přitom by mohla být jako ty, a místo toho se vdala, vydala se jinudy a pro ni už není cesty zpátky, život nás vede, kam se mu zachce.“ Popřála mi hodně štěstí. „S krásným mladíkem, co studoval stejně jako ty,“ řekla a zeptala se mě, jestli se mi vážně líbí mladý Sarratore. Popřela jsem to, ale svěřila jsem se jí, že s ním druhý den polezu

na kopec. Měla radost, pomohla mi nachystat pár housek se salámem a se sýrem. Zabalila jsem je, strčila jsem je do vaku společně s ručníkem a vším, co bych mohla potřebovat u moře. Nabádala mě, ať se chovám rozumně jako vždycky, a popřály jsme si dobrou noc.

Šla jsem se zavřít do komůrky, chvíli jsem si četla, ale nedokázala jsem se soustředit. To bude krása, vyjít časně zrána, vzduch bude svěží, voňavý. Všechno se mi strašně líbilo: moře, dokonce i Pinuccia se svými nářky, dnešní večerní hádka, usmířující láska mezi Lilou a Stefanem, která týden od týdne sílila. A to, jak moc jsem toužila po Ninovi. Bylo tak příjemné mít ho vedle sebe každý den, jeho a svou přítelkyni, a všichni tři jsme spokojení navzdory nedorozuměním, navzdory ošklivým citům, které vždycky tiše neležely na černém dně.

Slyšela jsem, že se vrátili Stefano s Lilou. Tlumené hlasy a smích. Dveře se otevřely, zavřely, zase se otevřely. Slyšela jsem téct vodu, splachování. Zhasla jsem, poslouchala jsem lehký šelest rákosí, hemžení v kurníku, usnula jsem.

Ale hned jsem se zas probudila, v pokoji někdo byl.

„To jsem já,“ zašeptala Lila.

Slyšela jsem, jak si sedá na kraj postele, chtěla jsem rozsvítit.

„Ne,“ řekla, „zdržím se jen chvíličku.“

Přesto jsem rozsvítila, posadila jsem se.

Byla tam přede mnou v bledě růžové noční košili. Pleť měla od slunce tak snědou, až se zdálo, že má bílé oči.

„Vidělas, jak jsem plavala daleko?“

„Šlo ti to skvěle, ale měla jsem o tebe strach.“

Pyšně potřásla hlavou a potutelně se usmála, jako by chtěla říct, že v moři už je teďka jako doma. Potom zvažněla.

„Musím ti něco říct.“

„Co?“

„Nino mě políbil,“ řekla a vychrlila to ze sebe jedním dechem jako člověk, který se dobrovolně přiznává a přitom se snaží skrýt i sám před sebou něco nevyslovitelnějšího. „Políbil mě, ale já nechala rty sevřené.“

Vyprávění bylo podrobné. Ona, vyčerpaná dlouhým plaváním a přesto spokojená, že tu zkoušku zdatnosti zvládla, se o něj opřela, aby se snáz udržela na hladině. Jenže Nino využil její blízkosti a silně přitiskl své rty na její. Okamžitě zavřela pusou, a ačkoli se ji snažil otevřít špičkou jazyka, držela rty pořád sevřené. „Zbláznil ses,“ řekla a odstrčila ho od sebe, „jsem vdaná.“ Ale Nino jí odpověděl: „Já tě mám rád mnohem déle než tvůj manžel, už od doby, kdy jsme spolu tehdy soutěžili ve třídě.“ Lila mu nakázala, ať už to víckrát nezkouší, a pustila se zpátky ke břehu. „Bolelo mě, jak mi ty rty drtil,“ uzavřela to, „ještě pořád mě to bolí.“

Čekala, že nějak zareaguju, ale podařilo se mi na nic se nezeptat a nic na to neříct. Když mi radila, ať s ním nechodím na kopec, pokud se k nám nepřidá Bruno, chladně jsem jí na to řekla, že kdyby Nino políbil i mě, neviděla bych na tom nic špatného, nejsem vdaná ani zadaná. „Akorát je škoda,“ dodala jsem, „že se mi nelíbí: líbat se s ním by pro mě bylo jako dotknout se pusou mrtvý krysy.“ Pak jsem předstírala, že už nedokážu zadržet zívnutí, a ona, poté co se na mě podívala – jak se mi zdálo – s náklonností a současně i s obdivem, odešla spát. Od chvíle, co vyšla z pokoje, jsem až do svítání brečela a brečela.

Dneska je pro mě celkem nepříjemné si připomínat, jak moc jsem trpěla, nemám pro své tehdejší já žádné pochope-
ní. Ale během té noci se mi zdálo, že už nemám důvod žít. Protože se Nino zachoval, jak se zachoval. Líbal Nadiu, líbal mě, líbal Lilu. Jak je možné, že je to tatáž osoba, kterou jsem milovala, tak vážná, tak plná idejí. Ubíhaly hodiny a já se nedokázala smířit s tím, že je tak hlubokomyslný, když čelí velkým problémům světa, a tak povrchní v milostných citech. Začala jsem pochybovat o sobě samé, byla jsem zaslepená, jen jsem si něco namlouvala. Jak jsem si já mrňavá, oplácaná, brýlatá, já pilná, ale ne inteligentní, já, která jsem předstírala, že jsem vzdělaná, informovaná, i když jsem nebyla, mohla vůbec myslet, že bych se mu zalíbila třeba jen

na jedny prázdniny? A ostatně, opravdu jsem si to myslela? Tvrdošíjně jsem rozpitvávala své chování. Ne, nebyla jsem schopná si jasně přiznat své touhy. Nejenom že jsem je pečlivě skrývala před ostatními, ale i sama sobě jsem je přiznávala skepticky, bez valného přesvědčení. Proč jsem Lile nikdy neřekla narovinu, co k Ninovi cítím? A teď, proč jsem jí do tváře nevykřičela bolest, kterou mi způsobila tou důvěrnou zprávou uprostřed noci, proč jsem se jí nesvěřila, že Nino dřív než ji políbil mě? Co mě k tomu vedlo, abych se takhle chovala? Držela jsem své city pod pokličkou, protože mě děsila divokost, s níž jsem naopak ve skrytu duše toužila po věcech, osobách, chvále, úspěších? Bála jsem se, že by ta divokost, v případě, že bych nedostala to, co jsem chtěla, vybuchla v hrudi a dala průchod těm nejhorším citům, například tomu, který mě přinutil, abych přirovnala Ninova ústa k mrtvé kryse? A proto jsem tedy vždycky, když jsem udělala krok vpřed, byla připravená se stáhnout? Proto jsem měla stále nachystaný líbezný úsměv, radostný smích, když se věci pokazily? Proto jsem dříve či později pokaždé našla věrohodnou omluvu pro ty, kvůli nimž jsem trpěla?

Otázky a slzy. Už byl den, když se mi zdálo, že jsem pochopila, co se stalo. Nino byl upřímně přesvědčený, že miluje Nadiu. Na základě mé dobré pověsti u profesorky Galianiové na mě určitě celé ty roky pohlížel s nefalšovanou úctou a sympatiemi. Jenže teď, na Ischii, potkal Lilu a pochopil, že ona byla už od dětství – a vždycky bude – jeho jediná a pravá láska. Ach ano, určitě to takhle bylo. A jak mu něco vyčítat? Na čí straně je chyba? V jejich příběhu bylo cosi intenzivního, vznešeného, spřízněnost volbou. Jako tisíce prostředky jsem si v paměti vybavovala verše a romány. Možná, pomyslela jsem si, mi to, že jsem studovala, slouží jen k tomuhle: abych se uklidnila. Ona v jeho hrudi zažehla plamen, on jej v sobě po léta nosil a nevěděl o tom: teď, když se ten plamen rozhořel, co může dělat jiného než ji milovat. Třebaže ona jeho nemiluje. I když je vdaná, a tudíž nedostupná, zakázaná: manželství trvá navěky, až za hrob. Leda by ho člověk rozbil a odsoudil se tak k plamenům pekelným až do soudného dne.

Když se rozednělo, zdálo se mi, že v tom mám jasno. Ninova láska k Lile je nemožná láska. Jako ta moje k němu. A teprve v tom obraze neuskutečnitelnosti mi ten polibek, který jí dal na širém moři, začal připadat vyslovitelný.

Polibek.

Nebyla to volba, prostě se to stalo: tím spíš, že Lila uměla věci dávat do pohybu. Zato já ne, co teď udělám? Půjdu na ten sraz. Vyšplháme se na Epomeo. Anebo ne. Odjedu hned večer se Stefanem a Rinem. Řeknu, že mi napsala máma, že mě potřebuje. Jak bych se s ním mohla drápat na kopec, když vím, že miluje Lilu, že ji políbil. A jak bych se na ně mohla každý den dívat, jak spolu plavou do stále větší dálky. Byla jsem vyčerpaná, usnula jsem. Když jsem se s trhnutím probudila, zjistila jsem, že ten soubor otázek a odpovědí, co mi běžel hlavou, skutečně trochu zkrotil bolest. Utíkala jsem na schůzku.